

Puhtaiden ajoneuvojen lainsäädäntö ja hankinnat

Kuntamarkkinat 16.9.2021 klo 13.00-13.45

Ohjelma

- **Mikä on puhtaiden ajoneuvojen laki? Vaikutukset hankintoihin?**
 - Kehittämispäällikkö Johanna Vilkuna
 - Johtava lakimies Katariina Huikko, Kuntaliitto
- **Miltä näyttää käytännön toteuttajan näkökulmasta?**
 - Sovellusasiantuntija Sari Hyötyläinen, Jyväskylän kaupunki

Mikä on puhtaiden ajoneuvojen laki? Vaikutus kuntien hankintoihin?

kehittämispäällikkö Johanna Vilkuna
johtava lakimies Katariina Huikko

Lain tausta ja tarkoitus

- Puhtaiden ajoneuvojen laissa (740/2021) säädetään ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista
- Tarkoituksena on edistää ajoneuvokannan uudistumista kasvattamalla nolla- ja vähäpäästöisten ajoneuvojen osuutta julkisissa hankinnoissa
- Laki on tullut voimaan velvoitteineen 2.8.2021
 - Kaksi eri hankinta-ajanjaksoa, joista ensimmäinen alkoi 2.8.2021
 - Toinen hankinta-ajanjakso alkaa 1.1.2026
- Laki koskee julkisia hankintayksiköitä:
 - kuntia ja kuntayhtymiä (ja niiden liikelaitoksia)
 - valtion virastoja
 - hankintalain piirissä olevia osakeyhtiöitä
 - seurakuntia
 - julkisoikeudellisia laitoksia

Lain soveltamisala

- Julkisen sektorin **ajoneuvo- ja palveluhankinnat**
 - Ajoneuvojen ostaminen, vuokraaminen, leasing, osamaksukauppa
 - Liikennepalvelujen kuten joukkoliikenne- ja henkilökuljetuspalvelujen sekä jätekeräys- tai postipalvelujen hankinnat
 - Soveltamisen piiriin kuuluvat Suomessa **myös käyttöoikeussopimukset**

Koskee vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja

- Laki koskee **uusia hankintoja tai sopimuksia**, jotka ylittävät **EU-kynnysarvot**
 - Tavara- ja palveluhankintojen kynnysarvo 214 000 € (valtion keskushallinto 139 000 €)
 - Käyttöoikeussopimuksissa 5 350 000 euroa
 - Erityisalojen hankintalain mukaisissa hankinnoissa 428 000 euroa.
 - Palvelusopimusasetuksen mukaisissa käyttöoikeussopimuksissa kynnysarvo on: 1 000 000 euroa (keskimääräinen ennakoitu vuosittainen arvo) tai 300 000 kilometriä (vuodessa tarjotut julkiset henkilöliikennepalvelut)
- Ajantasaiset kynnysarvot löydät aina www.hankinnat.fi sivustolta.

Palveluhankintojen soveltamisala

- Lakia sovelletaan kaikkiin EU-kynnysarvot ylittäviin **ajoneuvohankintoihin**
 - Ajoneuvohankinnalla tarkoitetaan ajoneuvon ostoa, vuokrausta, leasingia tai osamaksukauppaa
- Palveluhankintojen osalta lakia sovelletaan kuitenkin **vain tiettyjen hankintanimikkeistön** (CPV) nimikkeisiin

CPV-koodit:

- 1) joukkoliikennepalvelujen suorittaminen maanteitse (60112000-6)
- 2) matkustajien erikoismaantiekuljetukset (60130000-8)
- 3) tilausmatkustajaliikenteen palvelut (60140000-1)
- 4) jätteiden keruupalvelut (90511000-2)
- 5) tieliikenteen postikuljetukset (60160000-7)
- 6) pakettien kuljetuspalvelut (60161000-4)
- 7) postin jakelupalvelujen suorittaminen (64121100-1)
- 8) pakettien jakelupalvelut (64121200-2)

Mitä ajoneuvoja laki ei koske?

- **M1, jos ajoneuvossa pyörätuolipaikka**
- traktorit
- moottorityökoneet
- pelastus- ja hälytysajoneuvot
- ambulanssit
- poliisiajoneuvot
- Tullin ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvot
- Ruumisautot
- **M3-linja-autoissa** ns. seutuliikenteen bussit (M3, alaluokka II) ja kaukoliikenteen bussit (M3, alaluokka III)
- armeijan ajoneuvot
- rakennustyömaiden, satamien, louhimoiden ja satamien ajoneuvot
- aurauskalusto
- L-luokan ajoneuvot

Huom. Poliisin, pelastuksen, M1-ajoneuvojen ja armeijan kaluston osalta pitää olla rakennettu/muokattu kyseiseen käyttötarpeeseen.

Puhtaiden ajoneuvojen osuudet – lain yleisvelvoite

Ajoneuvon tyyppi	Alkaen 2.8.2021	Alkaen 1.1.2026
Henkilö- ja kevyet hyötyajoneuvot (ajoneuvo-luokat M1, M2 * ja N1)	38,5 % (max CO2 50 g/km ja RDE max 80 %)	38,5 % (CO2 0 g/km)
Kuorma-autot (ajoneuvoluokat N2 ja N3)	9 % (uusiutuva diesel, biokaasu, maakaasu, vety tai sähkö)	15 % (uusiutuva diesel, biokaasu, maakaasu, vety tai sähkö)
Linja-autot (ajoneuvoluokka M3, alaluokat I ja A) * *M2 jos joukkoliikennekäytössä	41 % (uusiutuva diesel, biokaasu, maakaasu, vety tai sähkö) (lisäksi organisaatiokohtaisia sähköbussivaatimuksia)	59 % (uusiutuva diesel, biokaasu, maakaasu, vety tai sähkö) (lisäksi organisaatiokohtaisia sähköbussivaatimuksia)

Lain soveltaminen ja velvoitteet

1. hankinta-
ajanjakso alkaa
2.8.2021

2. hankinta-
ajanjakso alkaa
1.1.2026

Kilpailutus ennen voimaantuloa -> Ei sovelleta

Kauden 1 vaatimukset

Kauden 2 vaatimukset

Lain velvoitteet: Puitejärjestely ja dynaaminen hankintajärjestelmä

1. hankinta-
ajanjakso alkaa
2.8.2021

2. hankinta-
ajanjakso alkaa
1.1.2026

Kilpailutus ennen voimaantuloa -> Ei sovelleta

Kauden 2 vaatimukset 1.1.2026 jälkeisiin
järjestelmän sisäisiin kilpailutuksiin

Kauden 2 vaatimukset

Henkilö ja pakettiautot

Hankintayksiköt	2.8.2021-2025	2026-2030
Kaupunkien hankintayksiköt Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa, Vantaa	50 %	50%
Muut kunnat maakunnittain:		
Etelä-Karjala, Kanta-Häme, KeskiSuomi, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi	35%	35%
Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo	20%	20%

Kuorma-autot

Hankintayksiköt	2.8.2021-2025	2026-2030
Kaupunkien hankintayksiköt Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa, Vantaa	15%	21%
Muut kunnat maakunnittain:		
Etelä-Karjala, Kanta-Häme, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi	5%	10%
Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo	0%	5%

Linja-autot

Hankintayksiköt	2.8.2021-2025	2026-2030
Kaikki hankintayksiköt	41 %	59 %

Sähköbussit

Hankintayksiköt	2.8.2021-2025	2026-2030
HSL Helsingin seudun liikenne	35 %	60 %
Tampereen seudun joukkoliikenne	15 %	25 %
Turun seudun joukkoliikenne	15 %	25 %
Lahden seudun joukkoliikenne	5 %	15 %
Jyväskylän seudun joukkoliikenne	5 %	15 %
Oulun seudun joukkoliikenne	5 %	15 %
Muut toimijat	0 %	0 %

Kuntien eriytetyt velvoitteet ja järjestämisvastuu

- Lain perusteluista:
 - ”Edellä 1 momentissa mainittua vähimmäisosuutta ei sovellettaisi kuntien hankintoihin. Kuntien hankinnoilla tarkoitetaan **kuntien itse hankkimien sekä kunnan järjestämisvastuulla** olevien palveluiden hankkimista palveluntuottajalta sopimukseen perustuen. Kuntayhtymien hankintoihin sovellettaisiin muilta osin ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettyjä vähimmäisosuuksia.”
- Esimerkiksi
 - Koulukuljetukset-> kunnan prosentilla
 - Kuntayhtymä (jos järjestämisvastuu)-> kuntien eriytetyillä prosentilla
 - Sote-kuljetukset-> Kunnan eriytetyillä prosentilla
 - Kunnan osakeyhtiö (jos ei järjestämisvastuuta)-> lain yleisen prosentin mukaan

Esimerkki laskentatavasta

Kilpailutus 1
5 autoa:
4 ”ei-puhdasta”
1 ”puhdas”

Kilpailutus 2
Kaksi autoa, alle
EU-kynnysarvon

Kilpailutus 3
palveluhankinta:
8 autoa
3 ”ei-puhdasta”
4 ”puhdasta”
1 pyörätuolillinen

Puhtaat	Ei-puhtaat
1	4
4	3
=5	=7
Lopputulos: (5/12) lain mukaisia 41 % ajoneuvoista	

Laista kysyttyä

Millaisia toteutusvaihtoehtoja meillä on kilpailutusvaiheessa?

- Lainsäädäntö ei aseta vaatimuksia toteutustavalle.
- Vaatimuksia kalustolle voidaan asettaa kilpailutuksessa:
 - Vaatimuksena: Ajoneuvon X tulee olla puhdas ajoneuvo
 - Pisteytysperusteena: Ajoneuvosta X saa enemmän pisteitä
 - Bonus: Saa korkeamman hinnan, jos ajoneuvo täyttää vaatimuksen
- Huom. Ajoneuvot tulee ilmoittaa jälki-ilmoituksessa, eli sopimuskauden aikaisia muutoksia/parannuksia ei huomioida

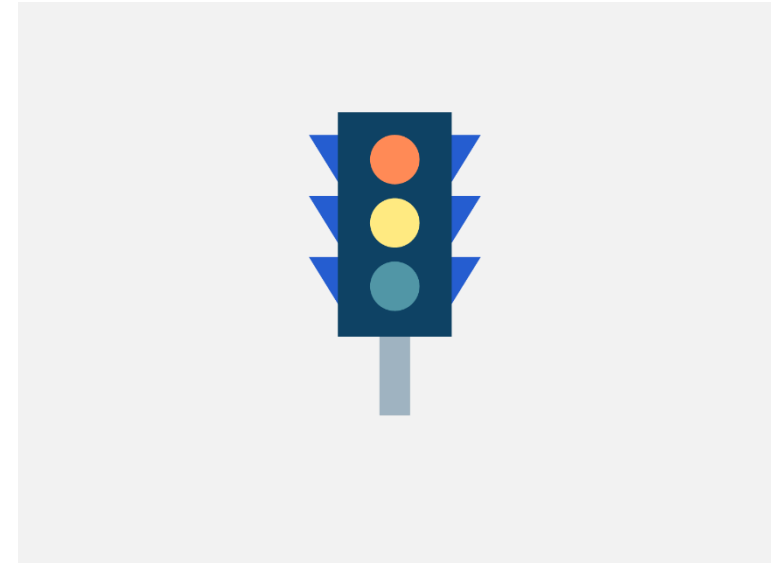
Mitä jos emme saa tarjouksia avoimessa menettelyssä?

- Jos ei saada tarjouspyynnön mukaisia tarjouksia, on mahdollista
 - Siirtyä neuvottelumenettelyyn (jos on saatu tarjouksia, mutta ne eivät täytä vaatimuksia eikä kohdetta olennaisesti muuteta)
 - Siirtyä suoraanhankintamenettelyyn (jos ei ole saatu tarjouksia eikä kohdetta olennaisesti muuteta)
- Jos tarjoukset ovat esimerkiksi taloudellisesti tilaajan kannalta kohtuuttomia
 - Hankinta on mahdollista keskeyttää **perustellusta syystä**
 - Mahdollista kilpailuttaa hankinta uudelleen
- Huom. Tarjousten puuttuminen ei vähennä hankintayksikön velvoitetta täyttää lain vaatimus
- Muista, että velvoite tulee täyttää seurantakauden (hankinta-ajanjakson) aikana. Olisiko myöhemmin parempi tarjonta?

Miten lain noudattamista valvotaan?

- Hankintayksikkö ilmoittaa **jälki-ilmoituksella**
 - sopimukseen liittyvien lain soveltamisen piirissä olevien **ajoneuvojen lukumäärän** ja
 - **kuinka moni niistä on ns. puhtaita**
- Jos ajoneuvojen tarkkaa lukumäärää ei tiedetä sopimuksentekovaiheessa -> ilmoitetaan paras arvio asiasta
- Itse ajoneuvon toimitusta/ostoa ei enää ilmoiteta
- Ilmoittamiselle on mahdollista asettaa **uhkasakko**
- Valvova viranomainen **Liikenne- ja viestintävirasto Traficom**, joka seuraa Suomen velvoitteiden toteutumista ja raportoi komissiolle

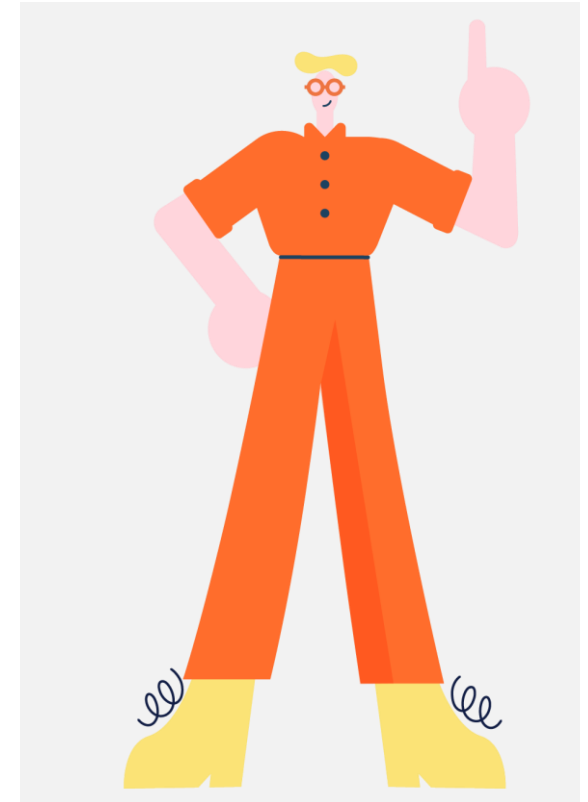
Muista ainakin nämä 1/2

- Selvitä organisaatioosi sovellettavat vaatimukset
- Järjestä markkinavuoropuhelu velvoitteiden täyttämistä markkinatoimijoiden kanssa
- Muista että lakia sovelletaan ajoneuvohankintoihin ja vain tiettyyn osaan palveluhankinnoista
- Huomioi, että laki koskee vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja
- Huomioi, että laki koskee vain lain voimaantulon jälkeen tehtyjä kilpailutuksia
- Muista, että lain asettamat vaatimukset tulee täyttää kummallakin hankinta-ajanjaksolla / seurantakaudella, ei yksittäisessä hankinnassa

Muista ainakin nämä 2/2

- Arvioi, mitkä ajoneuvot soveltuvat parhaiten vaatimusten täyttämiseen (ajoneuvon koko, käyttötarkoitus ja latausmahdollisuudet)
- Lain soveltamisen ulkopuolelle jääviä hankintoja ei oteta seurannassa huomioon
- Sekä omat ajoneuvohankinnat (leasing, vuokra, osto) että palveluhankinnat lasketaan yhteen, kun arvioidaan tavoitteiden toteutumista.
- Kilpailutuskohtaiset ajoneuvomäärät tulee ilmoittaa jälki-ilmoituksella
- Muista, että sopimusaikaisia parannuksia käytettävään ajoneuvokantaan ei huomioida velvoitteiden toteutuksen seurannassa. Seurannassa otetaan huomioon vain hankinnan jälki-ilmoituksessa ilmoitettu kalusto.

Latauspisteet ja puhtaiden ajoneuvojen hankinta -

- Jokainen ladattava auto tarvitsee käytännössä oman latauspisteen
- Latauspiste- ja automaatiolaki (733/2020) tuo myös kunnille velvoitteita rakentaa **latauspisteitä ja latauspistevalmiuksia** (kaapelointi tai putkitus) rakennusten pysäköintipaikoille, jos tietyt pysäköintialuetta koskevat edellytykset täyttyvät
 - Lisätietoa: Kuntaliiton yleiskirje 4/2021
- Puhtaiden ajoneuvojen hankinta ja pakollisten latauspisteiden asentaminen kannattaa suunnitella koordinoitusti
- Latausinfra toteutukseen on saatavilla taloudellista tukea:
 - Julkinen latausinfra: Energiaviraston jakeluinfratuki jatkunee myös v. 2022, lisätietoa: www.energiavirasto.fi/liikenteen-infratuki
 - Muu latausinfra: tuki laajentumassa työpaikkojen latauspisteisiin; lisätietoa www.ara.fi)

Kiitos mielenkiinnostanne!

Johanna Vilkuna
kehittämispäällikkö

Katariina Huikko
johtava lakimies

Vesa Peltola
energia-asiantuntija

etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi

PUHTAIDEN AJONEUVOJEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA HANKINNAT

MILTÄ NÄYTTÄÄ KÄYTÄNNÖN TOTEUTTAJAN
NÄKÖKULMASTA?

Jyväskylän kaupunki

Sari Hyötyläinen

HANKITTAVAT SOTE-KULJETUSPALVELUT

- Jyväskylän kaupunki mukana Keski-Suomen Sote maakunnallisessa henkilöliikennepalveluiden hankinnassa
- Keski-Suomen maakunnallinen Dynaaminen hankintajärjestelmä Sote henkilöliikennepalveluihin, perustettu 10/2020
- Kalusto hankittu tilaajakuntaakohtaisesti, mutta Tilaajien sopimuskumppaneina olevat autoilijat voivat ajaa maakunnan, hankinnassa mukana olevien toistenkin tilaajien ajoja
- Maakunnan alueella autoja 544 kpl

HANKITTAVAT SOTE-KULJETUSPALVELUT

- Keski- Suomen maakunnan Sote henkilöliikennepalveluiden dynaamisen sisäinen tarjouspyyntö 1/2021
 - > dynaaminen hankintajärjestelmä perustettu ja sisäinen kilpailutus tehty ennen lain voimaantuloa
 - > varautuminen sopimusasiakirjoissa tulevaan, koska ei varmuutta lain sisällöstä perustamis- ja kilpailutusvaiheessa
 - > epäselvyys lain valmisteluvaiheessa kalustomääristä (% osuudet), maakunnan aluetta koskevasta yhteismäärästä, sanktioista, CPV-koodeista

VARAUTUMINEN JA ENNAKOINTI

- Tarjouspyyntö asiakirjoissa Tilaajan pidättämä oikeus ottaa käyttöön sopimuskauden aikana nk. Puhtaiden ajoneuvojen lisä:

Puhdas ajoneuvo -direktiivin lisä

Tilaaja pidättää oikeuden ottaa käyttöön sopimuskauden aikana lisän, joka kannustaa kuljetuspalveluntuottajia vaihtamaan Puhtaiden ajoneuvojen direktiivin mukaista henkilöautokalustoa. Kansallisessa lakiluonnoksessa esitetään, että 1.8.2021 alkaen julkisissa hankinnoissa edellytetään isojen kaupunkien kuljetushankinnoista 50 % ja muiden kuntien 35% osalta kalustomäärästä olevan hybridejä ja vuoden 2025 jälkeen täyssähköautoja. Kansallisen lainsäädännön ollessa kesken tämän tarjouspyynnön aikana, tarkentuvat puhtaaksi ajoneuvoksi katsottavat käyttövoimat ja niiden perusteet siinä vaiheessa, kun kansallinen laki on saanut lainvoiman.

Minkälainen on puhdas henkilö- tai pakettiauto (M1, M2, N1)?

- CO₂-päästöt enintään 50 g/km vuoden 2025 loppuun asti ja 0 g/km vuodesta 2026 alkaen. Käytännössä tämä tarkoittaa täyssähköautoja ja vuoden 2025 loppuun asti myös lataushybridejä.

Mikäli kuljetuspalveluntuottaja vaihtaa tai hänellä on lisän käyttöönoton aikana direktiivin mukainen ajoneuvo, korvataan kuljetuspalveluntuottajan ajoneuvoa kohti kuljetuspalveluntuottajan kyseisen auton alennettuun hintakertoimeen 3 % hintahyvitystä siten, ettei se kuitenkaan vaikuta etusijajärjestykseen tilausten ohjautumisessa. Hyvitys on ainoastaan kuljetuspalveluntuottajan kilometrihinnoittelua nostattava korvaus. Hyvityksen kohteena olevalla autolla tulee suorittaa tämän hankinnan kuljetuksia ja sen tulee olla tässä sopimusliikenteessä käytettävää kalustoa. Kuljetuspalveluntuottajan tulee esittää kalustosta asiakirjat ennen kuin lisä voidaan tilaajan hyväksymänä myöntää. Lisän käyttöönotto ei koske pyörätuolipaikallista invakalustoa, koska alustavasti luonnosvaiheessa oleva kansallinen lakiluonnos ei koske niitä. Kaluston tulee täyttää muutoin palvelukuvauksessa edellytetyt vaatimukset.

AVOIMET KYSYMYKSET JA ENNAKOINTI

- Hyvinvointialue-> kun kuljetussopimus siirtyy kesken sopimuskauden toiselle Tilaajalle; eriytetyt tavoitteet, Jyväskylän kaupungin tavoite vai Keski-Suomen maakunnan kuntien-> laskentakaavat jälki-ilmoituksista ja miten tulkitaan määrien täyttyminen ensimmäisellä ajanjaksolla
- Hyvinvointialue-> Sotepalveluissa on laajasti käytössä eri palveluiden järjestämiseen palvelusetelit. Järjestämistapa noudattaa hankintamenettelyn tapaista toteutusta järjestää palvelu asiakkaalle. Noudatetaanko palvelusetelillä järjestetyssä Sote- kuljetuspalvelussa kyseistä Puhtaan kaluston määrävaatimusta, koska palvelusetelin toteutusmallista ei tehdä Hilman jälki-ilmoitusta?

AVOIMET KYSYMYKSET JA ENNAKOINTI

- Miten aktivoidaan haja-asutusalueen autoilijat Puhtaaseen kalustoon
 - > useamman eri Tilaajatahon vaatimus (Sote, Koulut, Kela, KSSHHP/kiireettömät), vaatimuksen monikertaistuminen kullekin taholle
 - > maksaako kukin Tilaaja lisäeuron autoilijalle, jotta puhdasta kalustoa saadaan
 - > Jälki-ilmoitus ja kalusto-optiot, miten ilmoitetaan?
- Sote-kuljetukset, kalusto ei ole ennalta tiedostetussa säännöllisessä ajossa (vrt. koulukyydit), hankaloittaa hankintaprosessia määrän suhteen-> joudutaanko rajaamaan

AVOIMET KYSYMYKSET JA ENNAKOINTI

- Asetettavan uhkasakon määrä?
 - Laissa hankintayksikölle määritettynä

18 § Uhkasakko

*Jos hankintayksikkö rikkoo 12 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, Liikenne- ja viestintävirasto voi velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä. Päätöksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. **Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).***

- Uhkasakkolaissa määritettyä:

6 § Uhkasakon asettaminen

*Uhkasakko asetetaan määräämällä päävelvoite asianosaisen noudatettavaksi sakon uhalla. Kunkin päävelvoitteen tehosteeksi on asetettava eri uhkasakko. Uhkasakko asetetaan **markkamäärältään** kiinteänä tai siten, että sen suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (juokseva uhkasakko).*

A wide-angle photograph of a modern, multi-span bridge at night. The bridge is illuminated with warm white lights, and its reflection is visible in the calm water below. The sky is a deep blue with some clouds. In the background, a city skyline is visible across the water. The word "KIITOS" is overlaid in large white letters on the left side of the bridge.

KIITOS

JYVÄSKYLÄ